

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫГАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ
3 СОМДУ

Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени органларыны бир-бир бѐломлериңде ишленгенле айлыкъ хакъларын кѐторюноу юсонден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени органларыны бир-бир бѐломлериңде ишленгенле социальны гарантисилени кѐторюр мурат бла бегим этеме:

1. Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени органларыны бир-бир бѐломлериңде ишленгенле ич ишлени органларыны бир-бир бѐломлериңде ишленгенле иш хакъ тѐнеуноу тап халга келтирлюноу юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2007 жылда 18-чи июнда чыгарылышы Указы бла къабарты этиген айлыкъ хакъларын 1,1 керѐ кѐйтюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуна бу Указын жашауда бардыруу бла байламлы къоранчлагъа финансланы 2007 жылга Къабарты-Малкъар Республиканы республиканы бюджетинде белгиленген ачканы ѳлчѳмни чекеринде бѐлоуноу жалгыз тѳрѳге буорунлады.

3. Бу Указ анга къол салынган юонден юонден кѳрѳдѳт эм 2007 жылда 1-чи январдан башланган право халлада хайырланлады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти **А. КАНОКОВ**.
Нальчик шахар,
2007 жылда 8-чи августда, № 54-УП.

Къабарты-Малкъар Республиканы Жарашдыруучу судьяларыны ишлерини къоркъузулуғуну жалчытан службаны башчысыны заместилини юсонден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини БУЙРУГУ

2007 ж. 8-чи августда № 49-РП

Чеченова Лариса Зуфарованы Къабарты-Малкъар Республиканы Жарашдыруучу судьяларыны ишлерини къоркъузулуғуну жалчытан службаны

башчысыны заместилине салырга. Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти **А. КАНОКОВ**.

Тюбешлѳ

Оиюночю августда «Единая Россия» политикса партияны Нальчик шахар бѐломуно исполкомунда «Спартак-Нальчик» футбол команданы къоуруму бу партиясалынганда. Оуниче КЪМР-ни Президентини Администрациясыны башчысы Альберт Кахаров, КЪМР-ни Президентини бла Правительствосуну республиканы Парламентинде келечиси Залим Кашироков, «Единая Россия» Бѳтѳроссий политикса партияны КЪМР-де регион бѐломуно Политсоветини секретары Борис Жеруков, футбол клубу тѳмѳталары эм башхалла къышхондады.

Солдан оңголу А. Кахаров, Б. Жеруков эм М. Дуадович.

Спартакчыла партияга киргендиле

Заявляенияла жазып, баш мен бу партияга оюкту адам киргендиле. Ала айтханга керѐ, ол атлам республиканы Президентини бла бир ыны сайлауу кѳрѳтѳлѳу бла байламлыды. Партияны уставна тийишликке анга жаланда Россияны граждандары киргирге болукъды. Оу себеден команда ойнаген тыш къыралды футболчула М. Дѳдуадович, Д. Рашинов, Р. Хусе да Сильваны эм башхаланы аллай онглары болмагъанды. Алай команданы капитаны черногорини Миодраж Дѳжович, бу ишени юсонден оюкту бирде.

Мен эслегенде, «Единая Россия» спортну айнытуга улуу къошумчулукъ этген партияды. Мындан ары Россия бек кочло къыралдан бери болуғуну толуу ийнама, - дегенди.

КЪМР-ни Президентини администрациясыны башчысы Альберт Кахаров да жашла келерини граждандар позицияларын туура этендерини тѳз атламга санагъанын билдиргенди.

Тюбешуно ахырында сауугъа «Единая Россия» футбол клубу партияны байрагъын, ол а анга кесини толу бергендиле.

ТАПАСХАНЛАНЫ Аминат,
Суратны **ТОЛГУРЛАНЫ** Камал алганды.

Иш хакъ ѳсюу эсленеди

Иш хакъны ѳсѳдѳре барыуноу юсонден ючюяны кишишени толтуруу жаны бла Прохладна муниципальный районда бир къуаму мадарла этилгенди. Ала келерини хайырлары бергенди. Сѳз ючюн, районну ырыскы байлыкъла чыгаргъан предпритиаларында бла организациаларына.

450-ЖЫЛЫКЪ Терк атламла бла

Магъаданчылары шахары Тырнаузда Бахсан сууну жагаларын бегитиу, Гирхожан суу къутулуп келгенде, таш-топуракъ жыйылгъан жерде парк къуруу бла байламлы ишлени Къабарты-Малкъар Россияге къошулгъаныны юбилейине боаргъа деп белгиленген эдиле да, ала ахырына жетиргенди турадыла.

Шахар администрацияны башчысыны заместили Мусаев Азубѳков билдиргенге керѐ, солуу парк болукъ жерде тротуарлагъа плиткала салыу, топурагъа къуолулу, тѳзетилип, гол тахтада къуруу жаны бла этер зат алай кѐп къылагъанды, шикитие орталыгъарындады. Бир кесек жерге асфальт салынып, бардырла орналыса, объект хазыр болукъды.

Болсада байлайда иш аны бла бошпалыкъ тѳйѳлѳдѳ. Андан сора да жылыуру, алайладала жоллагъа асфальт салырга, солуу, сабыле ойнаркъ майданчыкъла ишлениркидиле, мекямланы ал жанылары ариу этилип, терекле орнатылыкъдыла.

Андан сора да жылыуру барлыкъ жангы ыла тартылукъдыла, Бахсан сууну энци адамланы молк мекямлары, гаражлары орналгъан жанына ѳтерча кѳнѳрѳле ишлениркидиле. Айтылгъан ишле терк атламла бла бардырладыла. Аяны танамлау Насталаны Алийсолтан башчылыкъ этген, чекленген жуаулылгыгы болгъан «Асса» обществога берилгенди, аны къурулушчулары бир менча къуаму болуп, къадылны корешедиле. Объектде иш чырмаусу барырына КЪМР-ни къурулуш архитектору министри Михаил Афащогов контролюкъ этеди. Район администрацияны башчысыны къулуғуну толтургъан Сотталаны Куурман да айтылгъан объектеде кюн сайын болады.

КОЛЛЕГИЯ

Росстатны Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы органыны (Къабалмакстатны) коллегиясы жыйлыуғунда ол къырал учрежденияда, аны район, шахар бѐломлериңде особѳдеги жангы биринчи жарымда къалды бир иш этилген, ючюнчо кварталга борчла озондегенди. Баш доклады ол ведомство тѳмѳталасы Людмила Погребник этгенди. Бек алгъа ол республикада социаль-экономика айынуу юсонден тарихле келтиргенди.

Промышленность производствонун индекс 108,6 процент болгъанды. Эп молкде 5,7 миллиард сом баргъасы продукция чыгарылгъанды. Инвестиция салымлары ѳлчѳми 1,4 керѐ

МАЛЧЫЛЫКЪ

Льгота кредитлени хайырларында

Бахсан шахар округдагы «Заря» жабыкъ акционер обществода малчылыкны айнытуу жаны бла ахшы атламла этилгенди. Юсѳбѳдеги жылны озган айларында ол мекѳноу фермасында 417 тонна сѳт сауулгъанды.

Битеу шахар округда, энци иели молкде болгъанын да къошуп, 5,8 мин тонна чаклы сѳт сауулгъанды. Кысыр тууралары ауурукларында 440 тонна къошулгъанды, 24 миллион жумуртка алынганды. Ол керѳмдопе бытыр болгъанларындын эсе игида асламды.

Малчылыкдан продукция кѐп къалды энци иели молкде кѳбейгенди. Ол жетимге эдиле льгота кредитле алгъанлары да себеплик этгенди. **А. ТАЛАЕВ**.

Этиллик жумушланы ѳлчѳмлери кѳбейгендиле

кѳбейип, 1,4 миллиард сомга жетгенди. Потребитель товарлары бла жумушланы багаланы 14,7 проценте кѳнѳрѳлгендиле. Билгъыра ои керѳмдопе 9,8 процент эди.

Бизе бла Людмила Васильевна Къабалмакстатда болуу юсонден билдирюлеге кѳнгенди. Биринчи жарымжылгъа «2006 жылда тенгешдирилген багъала бла алганды, эл молкде къаллай бир продукция чыгарылгъанын алгъанды эсепле алыу», «Молкени Битеу торпояларында 2007 жылны биринчи январына малланы мен кой къанталыны къаллай бир болгъанларын тохташдыруу», «Базовый бѐломулде чыгарылган продукцияны индекс», «Аралдагы иш бла жангычы жаны бла проблеманы ачыкълау», «Энци иели

молкдеде эл молк продукция къаллай бир чыгарылгъанын тинтиу», «КЪМР-ни базарында сатылган аш-азыкъ эм промышленный товарлары ѳлчѳмни ачыкълау» дегенча статистика ишле башлангъандыла. Битеу алгъанда уа, тохташдырылган планга ийишилликде 993 иш белгиленген кезиледе, тарым этилмеца тамамланганды.

Ол сандангы продукция розницага къаллай бир сатылгъанын, автотранспорта тебѳсѳлуживание эм ремонт этину ѳлчѳми, къурулуш бардырыгъа, ишленген мекямланы хайырланып тебиреге эркинликле къаллай бир беригенди.

«Базовый бѐломулде чыгарылган продукцияны индекс», «Аралдагы иш бла жангычы жаны бла проблеманы ачыкълау», «Энци иели

молкдеде эл молк продукция къаллай бир чыгарылгъанын тинтиу», «КЪМР-ни базарында сатылган аш-азыкъ эм промышленный товарлары ѳлчѳмни ачыкълау» дегенча статистика ишле башлангъандыла. Мунципальный къурулушлары башчыларына ол жаны бла статистика формала къаллай толтурулушларыны юсонден алыгълау къагъытла жиберилгенди.

Статистика отчетлюкуну тап къуруу ючюн, предпритиала эм организацияла бла байламлы жортоктогеней турады. Торло-торло формаланы къаллай толтурулушларын аныгъатыр мурат бла 1300 консултация бардырылгъанды. Экономика службалага 45 письмо жиберилгенди.

Билгъанды башлап статистика отчетлюкуну тап къуруу ючюн, предпритиала эм организацияла бла байламлы жортоктогеней турады. Торло-торло формаланы къаллай толтурулушларын аныгъатыр мурат бла 1300 консултация бардырылгъанды. Экономика службалага 45 письмо жиберилгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Сѳбѳтник

Хар сабийге - минг сом

11-чи августда, КЪМР-ни Профсоюзларыны федерациясы къурап, сабийге болулуғуа терги сѳбѳтник бардырылгъанды. КЪМР-ни уруу эм социальный айынуу министри заместили Фатима Амшкова билдиргенге керѐ, сѳбѳтникден сегиз миллион сомдан артыкъ ача тохторкерге белгиленди. Ол ача муниципальный къурулушларыны бюджетерине берилкиди. Андан сора уа, билим берюноу эм

социальный къурулушуну органлары бла бирге, къолай эм кѳп сабийли юйѳрѳге бѐлононорюкдо. Къыйналып жашагъанын тѳмѳлеринде 8244 адам бардыла. 1-чи сентябрьге аяны хар бирине жангы окъуу жылга хазырлангъа мингшар сом берилкиди.

Сѳбѳтникте министрволада бла ведомствода, анга керѐ муниципальный къурулушлар эм республиканы башха учрежденияларында бла орга-

низациаларында ишленгенден битеуда 83 минг адам къагышхондады. Сѳз ючюн, КЪМР-ни Президентини администрациясы эм КЪМР-ни Правительствосуну къулушчулары Хасания энци тийресинде Нальчик черкени жагаларын тазалагъандыла.

МЕЧИЛАНЫ АХСАТ, КЪМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Айтхылыкъ адвокат

2 бет

Къули Къайсын: тюнене, бюгон, тамбла

3 бет

Ўксюзно къууандыр-санг - ма олду керти сууап

3 бет

САУГЪАЛАУ

Къыйныларына - тийишли багъа

Нальчик шахар округу эл молк эм аш-азыкъ улравлянысыны начальниги Мартин Марѳеуков бизге билдиргенге керѐ, администрацияны мекямнда озган жылда Битеуросей эл молк жазуу кампанияга артыкъда тийиш къагышханлары сауугъала бардырылгъанды. Ол къууачлы ишени Кырал статистиканы федеральный службасыны Къабарты-Малкъарда территорияны органлары башчысы Людмила Васильевна Погребник тамамланганды.

«2006 жылда Битеуросей эл молк жазуу бардырыуда болдурган жетишмилери ючюн» деген майдал бла шахар округу 21 адамы сауугъалангандыла. Л.В. Погребник, майдалланы берюноу башлай, аллай сауугъаны Къабарты-Малкъарда биринчи болуп Росстатны башчысы Владимир Сорокинни къолундан республиканы Президентини Арсен Канокон ахгарын билдиргенди жыйылгъанлагъа.

Андан сора Людмила Васильевна майдалланы къышхондагы ючюн» деген белгиге 59 специалист тийишли болгъандыла.

Сауугъалангъана аяны къыйныларына улуу багъа белгилени ючюн ырас этгендиле, мындан арысанда да аллай ишлене къатышгъа хазыр болгъанларын билдиргендиле.

Ешюнде жоритюлоучю «2006 жылда эл молк жазуу хайырлангъа тийиш къышхондагы ючюн» деген белгиге 59 специалист тийишли болгъандыла.

Сауугъалангъана аяны къыйныларына улуу багъа белгилени ючюн ырас этгендиле, мындан арысанда да аллай ишлене къатышгъа хазыр болгъанларын билдиргендиле.

Бизни корр.

Инвестицияла бла жалчытыгъа баш магъана берип

«Челас Юрьевич белый айтханды - Жыйлыуғуну бардырыгъа биз сизни республиканы бошдан сайламагъанбыз. Мында, кесигиз билгенликден, «Къашхатат ГЭС» ишлене турады. Бюгон биз правленини жыйлыуғунда кѳнѳрѳлѳк баш магъаналы вопрос

ладан бир - проектлени инвестиция программала бла жалчытыу. Болмуни кабинетте оюноу бла чекленип къалмай, станция ишлене турган жерге да барырга дегенбиз.

Анда бу юонге къаллай бир ишле тамамлангъанына, башха проблемалага да къа-

рарыкъбыз. Нек дегенде станция хайырлангъа берирге хазырлауыз. Кабир жыл оскизи республикада, бизе да улуу байрам болукъду. 2008 жылны ючюнчо кварталында «Къашхатат ГЭС» хайырлангъа берилкиди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

В.Ю.Синигоин (ортада) кенгешени бардырады.

ГУРТУЛАНЫ Салих

Кьюли Къайсын: тюнене, бюгюн, тамбла

ларын тынгылы биллип, бизге да, бизден сора келиликтеге да, биздири турганыларга карап, мен да Къайсын жазганыларга ала, жашуу бла да халкыбыз бла айырмаламдан байланы болганыны иосонден сагышларымы ачыкъ этерге оюм. Байыл ол турганы 50 жыл болды. Аны жашууна кыраганда, малкыр халкы жыны тарыхына да аллай бир жыл болды.

Биз кесибизни халкыбызны озган коюлери иосонден хазар алырдан болсок, бек алга Абайлы Мусуна бла Солтанбек, Орусбийланы тукуму атларын айтып, аланы халкыга этген ишлерине таяныб. Бюгюн а бизни аллай адамдыбыз - жазганылары бла деген иштери бла да, халкыны келечиси кыларында кесин жорюттени бла да Къайсынды. Ол себеден, аны жазганыларына жашуу бла байланы, жашуу а чыгармаларындан айырмалай кырагызга тийишлери.

Ким эди ол бизни халкыга тюнене, кимди ол бизге бюгюн, ким болуукчу келир тюлене тамбла? Ма аллай сорулу менде жорюмдө, атылырга хазыр болган капала кыбык, тоюлук болуп, тешир заманларын илгенге иги кесек заман болду. Къайсынны иосонден - Мен тамбанын Къайсын- деп китап да жазганым, алай болганыкча, анда да бу сорулагыз тынгылы жууп тагманда деп биллеме. Бу жезамда да таманына хазна жетейим. Кыуо десем - топоз, бийик десем - алам, кенг десем - дуню болуп кылады ол адам манга. Да не сеири: халкыны XX жоокулукка бар кырган кыбыныкчылары, аны жазганыларында кыргонгун угай оюнг, эни жашууда да өмюрге биз барыбыз да кыроп турган сураты болуп кылаганды.

Энчи юлюшлю болурга сюймегенди

Уруш кыбаныр жылы алтында, биринчи чыккан кытапчыгында да биргесе алып, ол заманга аты да халкыбызда айтыла берилген Къайсын аскерге кеси ыразынгылы бла кеткенди, башка

Да эте эди алай, ура эди кесин алга. Десант аскерде эди. Ары уа бек жигитини сайлайдыла, белгилисина. Бирде 25 адам, аскер буйрук болуп, немешиле болгон жерге, самолёттан секирип тошорге керек болдыла. Аланы араларында Къайсын да барды. Ол кюн, бу кезде учуп келе, жерден автомат бла атып, кыйын жаралы этедиле. Жел а, насыбына, муну парашюту бла эте барып, артка, бизнике билгон жерге тошорди. Автомат окла тобук топлери не тийип, бу жорюлмазча жаралы болды. 1942 жыл Чувашинны ара шахары Чебоксарда саусула таяныб. Быйнда да таулу жашны керти миллет адамы болганын энтта да бир кере чертир ючюн кыйтарып айтама. Ол кезикукче Битеусоз радио бла Къайсынны орус тилге кычорюлген назмуларын окуйдула. Къайсын ючюн да угай, урушу быйыл кыты барган заманда поэзияга Битеусоз радиода аны заман бергенерине сейр этип, улпу орус интеллигент Борис Пастернак сорганды Александр Фадеевге, ол заман СССР Жазуучулары союзуну генеральный секретарына:

- Бу кимди, не позди, жамауат, фронтдан халпарла сакылап, кулакларыны, эсерин да орам чыпынлагы тагылаган рапортта-бакылагы тиреп турган Къайсын заманда, назмуларын битеу кыралыбызга айтырча?

- Ол а, - дегенди Фадеев, - малкырлы фахмулу жаш поэти.

Алай бла, жаш жылырандан окуму Къайсынны биеки атыбарыны жазганылары бла да, этген жигитлиги бла да айдырып башлаганды. Арта да, Къайсын бла тамышкандан сора да, Пастернак аны поэзиясы, кийлигини да, улпу багы бичип, андан аркасан да өлоп кеттини дери Къайсынга тамчакылык этип турганды.

Аны закыйлигыны улпу магына берип, кыралыны фахмулу адамларыны санында аны да саклап турган керек болганын терен анылап, орус интеллигент жашыбыны кыларына дайым эскерт турганды. Белгили шыр-

Къуйыланы Къайсын бла Гуртуланы Салих. 1961 жыл. Нальчик ш.

Ол уруш деген бетси,
Кюйсозу бла
Тюбегине мен бюгюн
Белден бетге.
Жеи жанымга кыдыканы
кумачкай,
Жеи тенглерим жыгыладыла
жерге.

Мен да алай жыгылып
кылаам, аням
Жилр, мени саккай, узак
таудула.
Барам мен тенглерим бла бирге,
Иги да, аням да тоюп алганд.

Кычорюлгөме ону, эркинлиги
лашлайды. Къыргызылы
Къыргызстанны ара шахары
Фрунзеге (бусугатда Бишкек) ке-
чери. Анда коммендатурада, ке-
чорюлген халкыны бир келечиси-
ча, озөгте тошуп, тиринги-
лигин ашлайды. Къыргызылы
жызычулагыз кошулуп, ала да,
арткыда урушда болуп кыйт-
халары, кысон жылыларына
кысып, Къайсын кеси тилинде
жашыртан жазып, кыргызылы
жызычулары чыгармаларына а-
орус тилге кычорюп, дунияга
белгилу этип турды. Арта, аны аты,
кычорюлген адамчы, газете-
де босымалып башлаганды.

ратураларыны айнуларына да
улпу себептик эткенди. Къыргыз
литературасы салган улпу кызы-
мыны иосонден манга бюгюн-
ке дунюда бек белгилу кыргызылы
Чингиз Айтматов кеси аууу бла
айтканды 1962 жылда Литература
институту. Аны да жазганма мен,
ол белгилу ишди. Ол себеден
Къайсыр туур керекиси бол-
маз. Алай айтмай жарамалыгы а
дагыды бир иш билеме да, аны
айтайым.

Орус поэтни азатлай

Белгили орус назмуу Борис Ру-
чеве елорж даула бла туруп
болды. Ол Къыргызстанны Джал-
Абад шахарында тутмакыдан
эркин этилип, тууган жерине кый-
тырга уа эркинги болмай, не
бла болса кечини жашаганды.
Къайсын кыргызылы жазуучула
бла бирге Джал-Абад шахарына
келип кылады. Къайсыннын ол за-
манда 32 жыл бола эди. Ручеве,
ый башла болуучу уста, ишин кы-
лоп, жазуучула бла побишу бол-
гон жерге келип, Къайсыннга то-
бет, бары жумуштарына кыюу
айты. Андан сора башланады Бо-
рис Ручеве азат этер ючюн кю-
рө. Кеси, комменданты эркинги
болмай, атам этапмай жашаган
«тутмак» челиндински постте
болуучу кыла алады. Арта
Борис Ручеве жазганга кер, аны
азат болууду Къайсынны кыйы-
ны улпу эди. Борис Ручеве - «Мои
спасители» околдон балкорец,
корый сары бел на мойн полков-
ник джукосун аны жорюш Влентин
Сорокин айтып да аштыгеме.

Кеси уа кылай тура болур эди
Къайсын ол жылда? Аны «Тууган
жерим» деген назмуундан
туу анылагыра болуукчу кылай
турганын.

Санта алгыш эте, чыгыма
таннга,
Сени умуруча юн туумаз манга.
Бу кыбык, суук суурагырдан
кыдым,
Сени тансыктылап, жылдым,
кыуандым

Сенсиз насып болмаз бир
инсаннга,
Кыор болбайым, тууган жерим,
мен санга!

Сангырау болсам да, зшитип
турмура
Чапырк таушунуу коз артында,
Сокор болсам да, ажалмай
барыма

Кыбык болсам болган
жолларында.
Кез, жоорк жарык да сенге
инсаннга,
Кыор болбайым, тууган жерим,
мен санга...

Бу сөзлени ачык кыксан таулу,
ачыгына тарыга турмагы-
анлай, «Каказда болгучем ансы,
манты турга тийдирип да ке-
чир эдим»; кыйын аруулан таулу
«Кынделен жеринде кыйнал
кычкыган шудандан бир уртпа-
сан эди, кенин сау болуугума и-
нанам» деген айтуларына теңг
этерге болуукчу. Бир сөзсөз. Ол
болдуу халкы бла бир болмак-
лык деген.

Барганы болуукчу.

Белгили адабият кесаматы В.Г. Белинский айтканды бир заманда, А.С. Пушкинден орус ли-
тератураны жыны кезууу башла-
нды, деп. «Пушкин, дегенди ол,
- поэзия европта магыны да
сыйындарлык жангы формалар
кырай турган заманга чек салып,
андан а орус поэзияны россий
жашууну кеси толу кыропталык
даржага чыгырчуу жолун ишлеп
башлаганды; орус поэзия орус тили
бейлгын толу жорютюп, халкыны
жашуу болуучу суратын ишлеуно
бек алга салганды».

Бизни да, Алланы аштыгында
андан, барды алай адамдыбыз -
Къайсын, халкы чыгармачы-
лыкка, жазма кыралгандан сора
жаратыла келген жазма чыгар-
маларга да тагнын, европта
билмеги тийишли поэзияны
жолун башлаган. Ол бюгюн-
ке бизни кытабында оюлгун тур-
магылыкка, кеси айтычуу-
лай, жашуу череги бир заманда
да таркыймазыкчыма. Къайсын-
ны фикри, акылы, мураттары,
умулары, насыяттары тюлене-
метендей, дерс кытабы кыбык,
биргезилгенди. Жазганыларын
айтайм окумуна кыюулык. Ала-
сы бизни жашуубуз иги да кем
болуучуун айтмаасыз да белги-
лиди.

Болсада, орус халкыны бетин
чыгарганыларыны санаында бек
биринче Пушкинни атыи айт азе-
ле, украинлыла - Тарас Шевчен-
кюну, кыазалхлыла - Абай Кунан-
баевны, торкментинге - Махтуму-
лини, не билеими, башка миллет-
те да кесирини закыйлери кес-
лерине байрак этип турган ду-
нида жашай эсек, сора бизни да
барды алай адамдыбыз - халкы-
быздыны бетин чыгарганын. Мен
баша атларын салгынган халкы-
га да, бирси бирлери да
кесирини чигинкисини жазуу-
чыларын, этгенерин, жашуу-

Солдан оңго: (аң тизгинде) Халата Бербеков, Семей Дипкин, Къуйыланы Къайсын, Отарланы Керим.

халкыны да аллайлары кыбык,
таулу халкыны адамы болуп. При-
патикада, уруш жылда ол жер-
ни азаттыгы ючюн жаш бергенге-
анды, эни кошошто болурга ойм-
менди, жерлеринде кылуук эте тур-
ганын, тюбегенди урушу бирин-
чи ючюлери.

1941 жылда Латвияда жазган-
ды таулу жаш, 24 жылы толуп, жашуу-
ну алга уруун сакылап, акшы
умулары тинч таулу турган,
кыайс бир жаш адамча, жаш-
рыга оймейтис Къайсын:

Урушка киринрини алында
Билмейсе сен кыйын
кыдыраргыны:
Батыра, хорлаглы чыгарса сен,
не уа душманын тегер кыларга?
Жыны союмгөн жокуу киши,
Жашудан татты зат жок. Алай
Минге жашуу этер ючюн, биреу
Елорге керек эсе уа - алгы!

Солдан оңго: (аң тизгинде) Халата Бербеков, Семей Дипкин, Къуйыланы Къайсын, Отарланы Керим.

Аны 1942 жылдан сора уруш-
ла барган жерлерге иймеге деп
Сталинден эркинлик алынганды;
арта, бизни халкыбыз кычорю-
лганды, орус халкыбыз кычорю-
лганды Москва бла Ленинград (бусугат-
да Санкт-Петербург) шахарладан
башка кеси сойген жерлерде жаш-
шарга эркинлик да алгандыла
орусу жазуучу нгелерин. Бирин-
чисинда: «Мени кыксанларым Ста-
линградда кыян теге тургандай,
мен кесим буркудулп туралык
тоюлукм», - дегенди. Экинчисинде
уа: «Мен халкым бла бирге бо-
лурга керекме», - дегенди.

Аланы барын да айт келгеним:
ол не торлю замандында да кесин
халкыдан бир жанчына тартамагы-
анды, эни кошошто болурга ойм-
менди, бирерден ийрек кыро-
норге жашуу этип жашаганды. Уруш
жылдаыла:

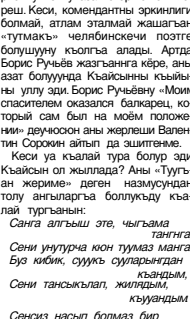

Солдан оңго: (аң тизгинде) Халата Бербеков, Семей Дипкин, Къуйыланы Къайсын, Отарланы Керим.

кыру таулула угай, башка ороп-
кон халкыла да кесирине бир иги-
лик колгон сунган эдиле. Не жу-
мушлары, жарамалары болса да,
Къайсынны табан, анга ачыкдан
айтып турдула кесирини жарыму-
лары. Таулу халк а, тамынган-
кычорюлген жерлерине тейлоп
болганынлай, оллары кылоп-
мезилкеринге ийянган эдиле.

Мени аням айткан эди, бирде
жазган затчыларыны кыроп:
«Къайсынны аты айтылып башла-
ганды, анга жиричи жазгандай-
лыгы, мен аны тамата эгем Ма-
рним бла жан бла тымкем эдим,
Къайсын да аны уста биледи. Кы-
ар, болушур».

Мен аны абериле жибере тур-
ганын, уянып, алай ол а, фахму-
лерики аны атайларындын
бла шахарларындын 25 ийям

Солдан оңго: (аң тизгинде) Халата Бербеков, Семей Дипкин, Къуйыланы Къайсын, Отарланы Керим.

келгендиле. Ала Къуран бла
Ойкун (Мусулман правону) окы-
уды. Диресе Абу Ханифа маз-
хабына кер, жазылган «Введе-
ние в Ислам» деген китапка тий-
ишлиликте бардырыдыла. Ул-
пайган дин ахулагыз тынчы-
рак болу ючюн, ол китап кы-
барты эм малкыр тилгеге кычорю-
лганди.

Агушту ахырында окуганына
бары да эскемене беркидиле эм
курсланы бошаганыларына шыр-
гылык кыргыт апылыкчыла.
ЭЛЕКУЛЛАНЫ Хасан.

Юбилейге хазырлана

Республикабызны школары, бирси окуу юйери да
жангы окуу жылы хазыраюндаыла. Нальчинин
«Куррулуучу» атылы лицейи да ол сондыды.

Бери кылар адамлары болмаган
неда себеси, сабылде кеп
келгенери себеси, манасы аслам
эс аланы обшкетиде жер бла жал-
чыгырга бурулады. Аны себеди-
н бу кюнде студентле жашарык
оюдулагы тынгылы ремонт
этиле турдула.
Мастер Жантуланы Зухура

Аны бла да кыкмай, лицейин
ишчилери аны тегеретин тап,
тизгинли этиуге, тазалауга да эс
бургандыла. Зухура Сафаровна
билдиргенге кер, «Къурулуш-
чу» быйыл кесини жайырмабеш-
жылдык юбилейин белгилеринди.
Аны себеди коллектив, сту-
дентле да анга бет жарыкчылы то-
бер ючюн, кылодан келгенини
арырк тейюндоло.

Бизни корр.

Ийямпа окуйдула

Кысарты-Малкчыны
мусулманларыны дин идарасы
кыруп, жыл сайын респу-
бликаны ийямларыны бил-
дерини есдоргон эжиялык э-
лейлык курсу бардырыдыла.
Быйыл да ош Совет
Кавказны Нальчик шахарда
«Абу Ханифа» атылы ийям
Университетине жазылган
дип. Идарыда ишлеген Сижажев
Алминн айтууга кер, быйыл
республиканы атайларындын
бла шахарларындын 25 ийям

Социальный кыруулау

Бюгюн-кюнде Республикалы сабий юйде торлю-торлю
сылтаула бла, ата-аналары кырамай, атылып кыла-
нганы саны жюздөн атлаганды. Нальчинин билим беруу
департаментини опека эм попечительство жаны бла
белюмоно таматасы Ольга Александровна Шаваева бизге
билдиргенге кер, Нальчикде осуилук этилген сабийле-
ни саны 430, юйорле кеслерине есдорюрге алганыны
саны уа 875 болганды. Бу баланын насыптары ту-
тканга санасак, кылагыла уа аны жылууну северме?
Аланы бирле кеслерине алырламы? Бу сорулагыз жууап
излей, Ольга Шаваева бла ушак этгенбиз.

«Къуюну кыуандырсаңг - ма олду керти сууап

Биринчиден, газет окуучу-
лагыз опека бла попе-
чительствоно башха-
лыгыны анылагысызга
эди.

Бизни белюмобюз
кылар адамлары бол-
май кылаган сабийле-
ни ачыккылау, озөгте
алуу, аланы юйорле
токташыруу бла кюре-
ште. Осуилук этиу
(опека) кеслери алар-
ны ишлей алганын,
онтрэт жыллары тол-
гызган сабийле бла
байланыды. Попечи-
тельство уа онтрэт жыл-
лары толган, граждн
паспорт алганын, алай
онсегиз жыллары тол-
маганына бла.

Алай сабийлени
кыйда кесибиз, бирде
уа торлю-торлю учре-
дениланы болушукчы-
лары бла ачыккылау. Аллай-
ланы законга кер, бир аны
ичинде, сауулкларыны тинтип,
не жууукларына осуилукчыла
неда кырал учурденинга
токташырадыла. Кертинги
айтканды, биз сабийни тап юйор-
те аны аны эркинликери
сыйырылмаган, сондо жууап-
чыларга, алай кылауу-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.
Алай алай 16 жыллары тол-
гызган сабийле кысыкчы
сыйырылмаган, сондо жууап-
чыларга, алай кылауу-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.

Осуилукчу сабийни кырашы
неда узак жуууклары болма-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.
Алай алай 16 жыллары тол-
гызган сабийле кысыкчы
сыйырылмаган, сондо жууап-
чыларга, алай кылауу-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.

Осуилукчу сабийни кырашы
неда узак жуууклары болма-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.
Алай алай 16 жыллары тол-
гызган сабийле кысыкчы
сыйырылмаган, сондо жууап-
чыларга, алай кылауу-
сала уа, тыш адам да атылыкчы.

Ала бла психологлары иш-
лейди?
«Угай, жарысууга, штаты
была алай специлистибиз
болса, бек сеирик эдик, алай
алык кырашы кереки тустени,
кыагытыны тизмеси бла чек-
лини кылабыз».

Бюгюн-кюнде республикада
«Сабийле атын юйор» деген
форма эркин хайрыланп баш-
лашканды. Ма бу иш уа псих-
лог да барды.

Башхалыгы уа недеди бу
форманы?
«Сабий неда сабылде алып
есдорюрге сюйген юйорле бла
бир торлю болжаклы келишим
этилдди. Ол бир, эки, юч жыл
болуурга да болуукчу. Сэз
окууну, республиканы сабий ре-
абилитация ардан бир юйор
жыл айлада туртурга юч сабий
алган эск, ол кезмеге ол тиш-
руу, араны ишисине саналып,
стажына, билимине да кыра-
май, ай сайын хар бири ючюн
чек алады. Дагында кырал-
дан ашына, эск кийимине деп
хар бири трэт минг сом пособие
бериледи. Араны ишчилери ай-
гы эки кер, ол юйорле арсы,
аланы кылай турганыларын кы-
рдыла. Бирде уа алай бир ича-
аы кырагандан сора, ол са-
бийлени артка кыйтармай,
алгага осуилук этгенге да бо-
ладыла».

Бусугатта сизде эсепде
турган 430 сабийле кыла-
дыла?
«Аладан 113-оо адам, андан
да өксозилдене, 272-си уа
торлю-торлю сылтаула бла ата-
лары, аналары да саудан
өксозилдене. Ала кыралыла
жалчычууладыла быйыл са-
бийлени кыларларына уллу
келло болмабиз. Социальный
педагога, биз кесибиз да барып
кырабыз».

Дагында быйында бу ишде
биз бек иги болушкан окуу-
ланы социальный педагогалары-
на осып этердиди. Артыгы-
ракда 9-чу, 13-чү шкколада
ишленгенге. Нег дегенде ала,
бир жылга эки кер осуилук
этилген сабийлени жашууларын
тинтип, бизге отчт бериледи.
Тансыз халар эшитсек, ары кес-
ибиз барып, кыташыбыз, бо-

лууну ачыккылау.
«Кырал осуилук этилген
сабийлеге телеген пособины
өлчөми энди трэт минг сом бо-
лганды. Аны бла байланы
быйыл халакы бла кюре-
штени саны уа өскөндү».

«Угай. Бизде сабий алырга
өчөредете турган 16 юйор
бардыла шөндө. Ала да, осуил-
ук этерге угай, кыагынак-
лай алай, кеслерине сабий этип
есдорюрге сюйгенге».

Быйыда эчки чертирча кыуу-
анчы болум да барды: быйыл
бла тегилештиргенде, быйыл
анала сабийлерин атык кезу-
ле иги да азайгандыла. Аны
сылтауун айткан кыыйнды.
Ким биледи, Р-нни Правитель-
ствоу тохташдырган соци-
альный болушукчыла бла да бай-
ланы болушукчыла. Бусугатта ре-
спубликаны сабий юйорле жыл-
лары толмаган 48 кыагынак
бардыла. Алай, жарысууга, са-
уулклары осалдан биз аланы
бир юйорге да алыгызы деп
кыла айталаймыз. Сабий
алып есдорюрге сюйген юйорле-
лени саны уа иги да өскөндү».

Мында ишлей, биз аллай бир
кыыйн кыларды сабийлеге
тоюбиз, аланы хар бирин да
жорюгизден эт дюрөбиз, алай
юйорле алган а аталаймыз. Биз
кыраганды, иги юйорледе
өсоп, даржалы окуу юйорле
киралса, тап юйорлеги болма-
сала, биз да насыпкылабыз».

Алай юлго келтирсегиз
эди?
«Мен бу бөлүмде алыкча спе-
циалист болуп ишлегениме
болган ишни айттайым. «Ис-
ком» микрорайонда бир юйор-
ле бир тиштуруу жангы кысык
бла андан турган жашчыгы
бла жашагандыла. Кысык за-
манын ичинде өчкен анасы,
кызы да илди, кыыйныкчыда
өскөн, жануур балача, жаш-
чык Роберт (аты аллайды) кеси
кылады. Къошулары, не этер-
ге билмей, ол юйорно тамынг-
ан бир кычкы сөлөшпи: «Бу са-
бийни сөндө кырашысы жокуу,
атасы ким болганы, кыдагызы
да белгилемди. Кел да, оюнуу эт»,
- дедиле».

Жунчуса, калса да, ишни бо-
лууну юй бийчиси Лизага аны-
патырга керешип, биргесин ол
юйорле атып барды. Сабий жалкы-
чакданын, өгөсө неден, тоз
ашкыдан кирип, Лизаны кырген-
лей, өмюронде биринчи кыргын
тиштуруула: «Бабула», деп, ча-
бып кумачкайп, каты кысык-
чыны жылдыды. Ол заманда от-
кыра Лизаны да, жорети эрдди.
Робертни оюсоно-башкыны кир-
пелигине да кырамай, юйорно
Кенжеге эледи. Бир ауук за-
мандан биз да анга осуилук
кыагыла жарашдырыдык».

Лиза уа аны, 63 жашында,
есдорюди. Андан бери энди
жети жыл озганды. Робертни
тигизин аруу жылгызган таза
белгилемди. Бизде кысыкчи
аны кылай чексиз сюйгөн
кырок, биз да кыуанабыз».

ТЕМУКУЛЛАНЫ Асият.

